

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi otsonikerrosta heikentävistä aineista (otsoniasetus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi otsonikerrosta heikentävistä aineista (otsoniasetus) (U 45/2022 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Eeva Nurmi, ympäristöministeriö
- erityisasiantuntija Pekka Kärpänen, työ- ja elinkeinoministeriö
- ylitarkastaja Nufar Finel, Suomen ympäristökeskus
- johtava asiantuntija Terhi Kuljukka-Rabb, Kaupan liitto ry
- asiantuntija Mika Kapanen, Suomen Kylmäliikkeiden Liitto ry
- toiminnanjohtaja Jussi Hirvonen, Suomen lämpöpumppuyhdistys SULPU ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
- SER-tuottajayhteisö ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Euroopan komissio antoi 5 päivänä huhtikuuta 2022 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi otsonikerrosta heikentävistä aineista ja asetuksen (EY) N:o 1005/2009 kumoamisesta (COM(2022) 151 final).

Valiokunnan lausunto YmVL 30/2022 vp

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää otsonikerrosta heikentävistä aineista annettavaa asetusta kannatettavana. Otsonikerrosta heikentävät aineet ovat myös voimakkaita kasvihuonekaasuja ja niiden päästöjä olemassa olevista laitteista ja tuotteista on tarpeen edelleen vähentää. Ehdotus tukee ilmastopoliitiikan tavoitteiden toteuttamista ja tehostaa otsonikerroksen suojelua.

Valtioneuvosto katsoo, että tiettyjen eristesolumuovien talteenotto ja asianmukainen hävittäminen rakennusten peruskorjauksen tai purkamisen yhteydessä olisi tehokas keino vähentää otsonikerrosta heikentävien aineiden päästöjä, mutta säännöksen yksityiskohtia on tarpeen tarkastella tarkoituksenmukaisuuden varmistamiseksi. Valtioneuvoston mukaan on myös tarpeellista kieltää sammutuslaitteistoista talteenotettavien halonien hävittäminen.

Valtioneuvosto kannattaa ehdotusta, että toiminnanharjoittajien raportointivelvollisuuksia laajennetaan voimassa olevaan asetukseen verrattuna. Samoin muut valvontaan ja laittoman kaupan kitkemiseen tähtäävät toimet ovat valtioneuvoston mukaan tarpeellisia, mutta säännöksiä on kuitenkin vielä syytä tarkastella yksityiskohtaisesti niiden tehokkaan soveltamisen varmistamiseksi ja asetuksen tavoitteiden toteutumisen varmistamiseksi.

Valtioneuvosto pitää tarpeellisena, että asetuksen rikkomiseen pyritään puuttumaan nykyistä tehokkaammin. Hallinnolliset seuraamukset voivat olla tehokkaita keinoja puuttua lievempiin ja vähemmän moitittaviin tekoihin, joiden toteen näyttäminen on yksinkertaista ja jotka eivät vaadi tutkinnallisia toimia. Jotta hallinnollinen seuraamus olisi tehokas, seuraamuksen määräämistä koskevan menettelyn tulisi kuitenkin olla mahdollisimman yksinkertainen. Hallinnollisten seuraamusten määrääminen otsoniasetuksen rikkomisesta olisi merkittävä muutos nykyiseen seuraamussääntelyyn, joka perustuu rikosoikeudellisiin sanktioihin. Valtioneuvosto katsoo, että hallinnollisten seuraamusten tarpeellisuutta ja niiden soveltumista ympäristönsuojelulain kokonaisuuteen olisi arvioitava jatkovalmistelussa. Asetuksen seuraamussääntelyä tulisi jatkovalmistelussa myös tarkentaa ja selkiyttää, jotta olisi selvää, mikä seuraamus kustakin rikkomuksesta tulisi voida määrätä. Asetusehdotusta koskevissa neuvotteluissa tulee pyrkiä selventämään myös ehdotettujen seuraamusten suhdetta ympäristörikosdirektiiviehdotukseen ja valtiolle menetetyksi julistamista ja takavarikointia koskevia säännöksiä. Neuvotteluissa on pyrittävä siihen, että lopullinen asetus ei sisällä kansallisen oikeusjärjestyksen perusratkaisujen vastaisia velvoitteita.

Koska asetuksen täytäntöönpano edellyttäisi myös kansallisia täytäntöönpanotoimia, niille on jatkovalmistelussa pyrittävä turvaamaan riittävä aika.

Valtioneuvoston mukaan maanpuolustusta koskevat poikkeukset ovat tarpeellisia ja niiden säilyttäminen on tärkeää puolustuskyvyn ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

Valtioneuvosto pitää asianmukaisina ehdotuksia, joilla komissiolle siirretään valta antaa delegoituja säädöksiä ja täytäntöönpanosäädöksiä. Toimivallan siirron yksityiskohtaisuutta ja ehdotettujen valtuutusten tarkkarajaisuutta tulee vielä tarkastella.

Valiokunnan lausunto YmVL 30/2022 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta yhtyen valtioneuvoston kantaan pitää tärkeänä tavoitetta pyrkiä vähentämään otsonikerrosta heikentävien aineiden päästöjä ilmaan ja varmistamaan Montrealin pöytäkirjan velvoitteiden noudattaminen. Ehdotuksen merkittävin muutos voimassa olevaan asetukseen nähden on vaatimus ottaa talteen purettavista tai peruskorjattavista rakennuksista tietyt otsonikerrosta heikentäviä aineita sisältävät solumuovieristeet uudelleenkäyttöä tai asianmukaista hävitystä varten. Lisäksi sammutuslaitteistoista talteenotettavien halonien hävittäminen ehdotetaan kiellettäväksi, jotta kierrätettyjä aineita riittää sallittuihin poikkeuksellisiin käyttötarkoituksiin. Näin estettäisiin halonien uustuotannon aloittaminen.

Montrealin pöytäkirjan avulla on kansainvälisin toimin onnistuttu vähentämään voimakkaasti otsonikerrosta heikentävien aineiden päästöjä, minkä ansiosta otsonikerroksen toipumisesta on myönteisiä merkkejä. EU:n otsoniasetuksella toimeenpannaan pöytäkirjan velvoitteita EU-maissa. Nykyinen asetus on toiminut hyvin, ja otsonikerrosta heikentävien aineiden käyttö on erittäin vähäistä. Ehdotuksen keskeisenä tavoitteena on vähentää edelleen otsonikerrosta heikentävien aineiden päästöjä, parantaa raportointia, seurantaa ja valvontaa ja tarkentaa asetustekstiä joiltain osin. Valiokunta kannattaa muutosehdotuksia todeten, että lähinnä on tarpeen varmistaa ehdotusten yhteensopivuus muun EU-lainsäädännön kanssa asetuksen toimeenpanon käytännön sujuvuuden turvaamiseksi.

Valiokunta toteaa, että hallinnollisten seuraamusten määrääminen otsoniasetuksen rikkomisesta olisi merkittävä muutos nykyiseen seuraamussääntelyyn, joka perustuu rikosoikeudellisiin sanktioihin. Valiokunta katsoo, että hallinnollisten seuraamusten tehokkuudesta on näyttöä ja ehdotus on siten lähtökohtaisesti kannatettava. Hallinnollisin seuraamuksin voidaan rikosoikeudellisia sanktioita tehokkaammin puuttua lievempiin ja vähemmän moitittaviin tekoihin, joiden toteen näyttäminen on yksinkertaista ja jotka eivät vaadi tutkinnallisia toimia. Seuraamussääntelyn tarkarajaisuutta on tarpeen kuitenkin tarkastella.

Komissiolle ehdotetaan siirrettäväksi valtaa antaa delegoituja säädöksiä ja täytäntöönpanosäädöksiä. Valiokunta toteaa lopuksi valtioneuvoston tavoin, että toimivallan siirron yksityiskohtaisuuden ja ehdotettujen valtuutusten osalta tulee varmistua siitä, ettei ehdotus johda perusteettomaan toimivallan siirtoon komissiolle.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto YmVL 30/2022 vp

Helsingissä 21.6.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juha Sipilä kesk
varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr
jäsen Petri Huru ps
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos